

EDWARD MATUSZAK
Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie
Oddział w Poznaniu

DORADZTWO ROLNICZE PO ZMIANACH – WYBRANE ASPEKTY

1. Wprowadzenie

W zakresie usług doradczych, edukacyjnych i informacyjnych kierowanych do rolników i mieszkańców wsi funkcjonuje wiele instytucji, organizacji i podmiotów gospodarczych. Są wśród nich takie, które skupiają się na działalności edukacyjnej i informacyjnej adresowanej do rolników i mieszkańców wsi, ale również takie które utworzone zostały w celu świadczenia komercyjnych usług doradczych w określonym zakresie. Od 2002 roku liczba podmiotów świadczących komercyjne usługi doradcze dla rolników zwiększyła się, jako skutek zwiększonego zapotrzebowania rolników na usługi związane z pozyskiwaniem różnych form pomocy finansowej dla gospodarstw z udziałem środków z UE (SAPARD, dopłaty bezpośrednie, PROW, SPO).

Ze względu na potencjał kadrowy, materialny i strukturę organizacyjną instytucjami o największym znaczeniu i zakresie działania są państwowe jednostki doradztwa rolniczego. Zakres działalności, zasady funkcjonowania, siedziby, organizację wewnętrzną a także zasady finansowania określa ustawa o jednostkach doradztwa rolniczego z 22 października 2004 roku (Dz. U. nr 251, poz. 2507) wraz z przepisami wykonawczymi do ustawy [Przepisy wykonawcze 2004, 2005].

2. Organizacja wewnętrzna jednostek doradztwa rolniczego

Na podstawie rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2004 roku w sprawie nazw i siedzib oraz ramowego statutu wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego oraz wewnętrznych regulaminów organizacyjnych od 2005 roku funkcjonują następujące państwowe jednostki doradztwa rolniczego (tabela 1).

Jednostki doradztwa rolniczego i ich siedziby

Tabela 1

Lp.	Województwo	Nazwa i siedziba ośrodka	Oddziały	Terenowe zespoły doradcze
1.	Dolnośląskie	Dolnośląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego we Wrocławiu	Chojnów	26
			Jelenia Góra	
			Świdnica	
			Wrocław	
2.	Kujawsko-pomorskie	Kujawsko-pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Minikowie	Przysiek	19
			Zarzeczewo	
3.	Lubelskie	Lubelski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Końskowoli	Rejowiec	22
			Grabanów	
			Sitno	
4.	Lubuskie	Lubuski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Kalsku	Lubniewice	11
5.	Łódzkie	Łódzki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Bratoszewicach	Kościerzyna	18
			Piotrków Trybunalski	
6.	Małopolskie	Małopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Karniowicach	–	19
7.	Mazowieckie	Mazowiecki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Warszawie	Bielice	37
			Ostrołęka	
			Płońsk	
			Płock	
			Radom	
Siedlce				
8.	Opolskie	Opolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Łosiowie	–	11
9.	Podkarpackie	Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale	–	21
10.	Podlaskie	Podlaski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Szepietowie	–	14
11.	Pomorskie	Pomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Gdańsku	Stupsk	16
			Stare Pole	
12.	Śląskie	Śląski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Częstochowie	Mikołów	17
			Bielsko-Biała	
13.	Świętokrzyskie	Świętokrzyski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Modliszewicach	Sandomierz	13
14.	Warmińsko-mazurskie	Warmińsko-mazurski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Olsztynie	Olecko	19
15.	Wielkopolskie	Wielkopolski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Poznaniu	Kościelec	32
			Leszno	
			Marszew	
			Sielinko	
Stara Łubianka				
16.	Zachodniopomorskie	Zachodniopomorski Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Barzkowicach	Koszalin	18
17.	Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie	Kraków	-	
		Poznań	-	
		Radom	-	
Razem			30	313

Źródło: [Rozporządzenie MRiRW 2004].

W rezultacie tego rozporządzenia nastąpiło ujednoczenie wewnętrznej organizacji wojewódzkich środków doradztwa rolniczego (WODR).

W 12 WODR funkcjonują oddziały – razem 30 oddziałów. Podstawową komórką organizacyjną w strukturze działania wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego są 313 zespoły doradców, funkcjonujące najczęściej na obszarze powiatu. Terenowe zespoły doradców wyposażone są w podstawowy sprzęt potrzebny w pracy doradczej i większość z nich oprócz tradycyjnej łączności telefonicznej posiada łącza internetowe ułatwiające i usprawniające szybki dostęp do informacji.

W większości WODR funkcjonują wszystkie komórki organizacyjne wymienione w rozporządzeniu tj.:

- Dział Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa,
- Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich,
- Dział Ekonomiki i Przedsiębiorczości,
- Dział Gospodarstwa Wiejskiego i Agroturystyki,
- Dział Ekologii i Ochrony Środowiska,
- Dział Metodyki Doradztwa, Oświaty i Szkoleń,
- Dział Wydawnictw i Informacji,
- Dział Administracyjno-Gospodarczy,
- Dział Księgowości,
- Stanowisko Organizacji i Kadr,
- Stanowisko d.s. Obsługi Prawnej,
- Stanowisko d.s. Bezpieczeństwa i Higieny Pracy,
- Stanowisko d.s. Spraw Zarządzania Jakością,
- Zespoły doradców – najczęściej funkcjonujące na obszarze powiatu.

W kilku WODR niektóre komórki organizacyjne zostały połączone z zachowaniem przedmiotowego zakresu działania połączonych komórek, jak np.:

- Dział Rozwoju Obszarów wiejskich, Przedsiębiorczości i Gospodarstwa Wiejskiego,
- Dział Technologii Produkcji Doświadczalnictwa i Ochrony Środowiska,
- Dział Metodyki Doradztwa, Oświaty, Szkoleń, Wydawnictw i Informacji.

3. Zatrudnienie w wojewódzkich ośrodkach doradztwa rolniczego

Najważniejszym zasobem instytucji doradczej są zatrudnieni w niej pracownicy, ich przygotowanie do wykonywania obecnych i przyszłych zadań, opinia i przestrzeżenie doradców przez potencjalnych odbiorców usług doradczych.

Zatrudnienie kadry doradczej i kierowniczej w jednostkach państwowego doradztwa rolniczego w ostatnich 13 latach kształtowało się na poziomie 4700-4360 osób, z niewielką tendencją spadkową do roku 2003. W roku 2005 zatrudnienie zwiększyło się nieznacznie – około 2% - w porównaniu z rokiem 2003.

Tabela 2

Zatrudnienie w Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego

Rok	Liczba osób ogółem	w tym: kadra kierownicza i doradcza
1992	5846	4597
1996	5700	4700
1998	5630	4620
2001	5500	brak danych
2003	5315	4362
2005*	5426	4510

Źródło: Pabich A. (2003): Stan zatrudnienia w doradztwie rolniczym w 2003 roku. ZDR, nr 3/2003, KCDRRiOW Poznań.

* Na podstawie analizy zatrudnienia przeprowadzonej w 2005 roku.

W czerwcu 2005 roku w Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie wraz z oddziałami zatrudnione były 193 osoby.

Tabela 3

Zatrudnienie w Wojewódzkich Ośrodkach Doradztwa Rolniczego w czerwcu 2005 roku

Ogółem		Kadra kierownicza		specjaliści i doradcy		działy adm. - gospodarcze	
wyższe	średnie	wyższe	średnie	wyższe	średnie	wyższe	średnie
3632	1794	576	25	2864	1045	192	724
5426		601		3909		916	
67%	33%	96%	4%	73%	27%	21%	79%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy stanu zatrudnienia w 2005 r.

Według stanu zatrudnienia na koniec czerwca 2005 roku około 73% zatrudnionych obecnie w WODR doradców i specjalistów posiada wykształcenie wyższe – najczęściej rolnicze.

Szeroki zakres działań jednostek doradztwa rolniczego, rosnące wymagania jakościowe specjalizujących się gospodarstw z jednej strony i równocześnie dążenie ośrodków doradztwa do coraz lepszej jakości usług doradczych i sprawności realizacji zadań są powodem nie kwestionowanej potrzeby rozwijania specjalizacji doradców i umacniania pozycji terenowych zespołów doradców.

Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 stycznia 2005 roku w sprawie warunków wynagradzania i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą pracownikom jednostek doradztwa rolniczego zawiera nowy – odmienny od dotychczasowego – wykaz stanowisk w państwowych jednostkach doradztwa rolniczego. Wprowadzony został po raz pierwszy zawód doradcy rolnego. Kierownictwu WODR stworzyło – po raz pierwszy – możliwość formalnego zatrudnienia pracowników terenowych zespołów doradczych na stanowiskach

specjalistów i/lub doradców, z przyporządkowaniem do występujących w strukturze WODR komórek organizacyjnych. W związku z tym, że brakuje regulacji prawnych i rozwiązań organizacyjnych stanowiska doradców specjalistów I i II stopnia nie zostały dotychczas obsadzone. Tabela 4 zawiera strukturę zatrudnienia w głównych działach merytorycznych wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego na koniec czerwca 2005 roku.

Tabela 4

**Struktura zatrudnienia pracowników merytorycznych
(centrali WODR, oddziałów i terenowych zespołów doradczych)
w poszczególnych komórkach organizacyjnych w 2005 r.**

Lp.	Komórka organizacyjna	Struktura zatrudnienia	
		w liczbach	w %
1.	Dział Technologii Produkcji i Doświadczalnictwa	1128	28,8
2.	Dział Rozwoju Obszarów Wiejskich	257	6,6
3.	Dział Ekonomiki i Przedsiębiorczości	323	8,3
4.	Dział Gospodarstwa Wiejskiego i Agroturystyki	183	4,7
5.	Dział Ekologii i Ochrony Środowiska	148	3,8
6.	Dział Metodyki Doradztwa, Oświaty i Szkoleń	200	5,1
7.	Dział Wydawnictw i Informacji	148	3,8
8.	Terenowe zespoły doradców (w 8 WODR)	1522	38,9
9.	Ogółem	3909	100

Źródło: Jak tabela 3.

Liczba zatrudnionych w WODR

do 200 osób	- 2 WODR
201-400	- 9 WODR
powyżej 400 osób	- 5 WODR
Najmniejsza liczba zatrudnionych	- 138 osób
Największa liczba zatrudnionych	- 692 osoby

W 8 WODR „pracownicy merytoryczni” terenowych zespołów doradczych posiadają formalne zatrudnienie jako specjaliści przyporządkowani występującym w WODR komórkom organizacyjnym, w pozostałych tworzą terenowy zespół doradców. Przyporządkowanie doradców zespołów terenowych do komórek organizacyjnych występuje zarówno w ośrodkach w których funkcjonują oddziały jak i nie posiadających oddziałów. Taka organizacja zaowocować może szybszym przepływem informacji i umocnieniem zespołów terenowych, co jest bardzo ważne obecnie i będzie jeszcze ważniejsze w przyszłości.

4. Zadania państwowych jednostek doradztwa rolniczego

Zadania państwowych jednostek doradztwa rolniczego wynikają z potrzeby wspierania procesów rozwojowych w rolnictwie wzmocnianych koniecznością dostosowywania rolnictwa do funkcjonowania w warunkach integracji europejskiej i dotyczą:

- pomocy w korzystaniu z dostępnych instrumentów WPR i funduszy strukturalnych,
- pomocy doradczej we wdrażaniu technologii produkcji poprawiających standardy jakościowe, odpowiadających wymaganiom ochrony środowiska, dobrostanu zwierząt,
- pomocy we wdrażaniu technologii produkcji polepszających sytuację ekonomiczną gospodarstw,
- pomocy w organizowaniu rolników w zespołowe formy działania, grupy producenckie, organizacje rolnicze,
- wspierania wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich, aktywizacji zawodowej mieszkańców wsi, a szczególnie członków rodzin rolniczych, w poszukiwaniu dodatkowych lub/i alternatywnych źródeł dochodu,
- podwyższania kwalifikacji zawodowych rolników i mieszkańców wsi w wymienionych wcześniej dziedzinach,
- prowadzenia działalności informacyjnej.

5. Zmiany w państwowym doradztwie rolniczym wynikające z ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego z 22 października 2004 roku

Od 1991 roku większość działań podejmowanych przez jednostki doradztwa rolniczego dotyczyła, w sposób bezpośredni lub pośredni, różnych aspektów funkcjonowania gospodarstwa rolniczego w warunkach gospodarki rynkowej. Drugim obszarem działalności WODR było inicjowanie i wspieranie pozarolniczych form przedsiębiorczości mieszkańców wsi, a zwłaszcza członków rodzin rolniczych.

Ośrodki Doradztwa Rolniczego - jako jednostki budżetowe - nie miały formalno-prawnych warunków do tego aby same mogły funkcjonować na zasadach rynkowych.

Wprowadzone ustawą regulacje stwarzają państwowym jednostkom doradztwa rolniczego możliwość konkurowania z innymi podmiotami na rozwijającym się rynku usług komercyjnych, w zakresie określonym w ustawie o jednostkach doradztwa rolniczego.

Dla państwowego doradztwa rolniczego powstała nowa jakościowo sytuacja. Głównym dla nich źródłem dochodów w najbliższych latach pozostanie dotacja budżetowa. Z tego tytułu państwowe doradztwo rolnicze będzie zapewne obligowane do realizowania zadań z pogranicza działań doradczych i administracyjnych. Ważną sprawą będzie, ażeby doradztwo - w opinii rolników - nie utraciło wizerunku instytucji doradczej, utożsamiającej się z interesem swoich klientów - rolników. Jeżeli sposób funkcjonowania doradztwa państwowego stworzy w od-

biorze rolników wizerunek instytucji o charakterze administracyjnym (przy niewłaściwej postawie instytucji doradczej i samych doradców), a doradcy utożsamiani będą z „pracownikami inspekcji” lub instytucji współuczestniczącej (bezpośrednio lub pośrednio) w podziale ograniczonych form wsparcia finansowego dla gospodarstw, wówczas będzie to niekorzystnie wpływało na przyszłość państwowych jednostek doradztwa rolniczego.

6. Przyszłość doradztwa rolniczego

Naturalne procesy zmian w rolnictwie, właściwe dla gospodarki rynkowej, stymulowane są i będą w przyszłości dodatkowymi bodźcami o charakterze ekonomicznym przyspieszającymi kierunki i tempo zmian określone w polityce państwa wobec wsi i rolnictwa. Taka sytuacja rodzi zawsze zapotrzebowanie na pomoc doradczą. Jeżeli będzie zapotrzebowanie to będzie również rynek usług doradczych.

Jaki dziedziny i udział w rynku usług doradczych będzie zajmowało państwowe doradztwo rolnicze?

Przewidywanie przyszłości jest tym trudniejsze im mniejsze są zasoby informacji dotyczące przewidywanej przyszłości i im bardziej złożony jest mechanizm wzajemnego oddziaływania czynników mogących wpływać na kształt przyszłości.

Budując możliwe scenariusze przyszłości państwowego doradztwa rolniczego uwzględnić trzeba następujące warunki:

- Przewidywane zmiany w rolnictwie:
  - zmniejszy się liczba gospodarstw rolnych,
  - ceny produktów rolnych nie będą się zwiększały,
  - nie należy oczekiwać zwiększonych środków budżetowych na funkcjonowanie doradztwa rolniczego.
- Mocne strony państwowego doradztwa rolniczego:
  - wykwalifikowana i doświadczona kadra doradcza,
  - rozwinięta sieć terenowych zespołów doradztwa (16 WODR, 30 oddziałów, 313 terenowych zespołów doradczych) ułatwiająca dostęp do usług rolnikom i mieszkańcom wsi,
  - coraz lepsza łączność i wymiana informacji pomiędzy jednostkami doradztwa rolniczego,
  - doradcy znani w środowisku odbiorców,
  - zaufanie do państwowego doradztwa rolniczego,
  - ujednoczona organizacja wewnętrzna państwowych jednostek doradztwa rolniczego,
  - istnienie procedur pozwalających na uzyskanie wysokiej jakości świadczonych usług doradczych,

- możliwość świadczenia odpłatnych usług przez państwowe jednostki doradztwa.
- Zagrożenia:
  - środki finansowe z dotacji budżetowej niewspółmierne do zakresu zadań ustawowych realizowanych przez państwowe jednostki doradztwa rolniczego,
  - konkurencja na rynku komercyjnych usług oferowanych przez WODR,
  - brak doświadczenia na rynku usług komercyjnych.
- Nowe regulacje prawne dotyczące doradztwa rolniczego wprowadzone w krajach UE.

W artykułach 13-15 Rozporządzenia Rady (WE) 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. określony został obowiązek ustanowienia do 1 stycznia 2007 roku, w krajach członkowskich UE, systemu doradztwa dla rolników, a w Rozporządzeniu Rady (WE) 1783/2003 określona została stawka dofinansowania określonych usług doradczych z funduszy UE. W projekcie Rozporządzenia Rady dotyczącego wsparcia rozwoju obszarów wiejskich poprzez EFRROW, w artykule 19, artykule 23 oraz w załączniku nr 1 do tegoż rozporządzenia zadania dofinansowywane ze środków UE zostały określone następująco:

„Wsparcia dla doradztwa rolniczego udziela się w celu:

- aby pomóc rolnikom i właścicielom i dzierżawcom lasów pokryć koszty usług doradczych, z których korzystają w celu ogólnej poprawy wyników swoich gospodarstw,
- aby pomóc rolnikom pokryć koszty usług doradczych w zakresie zgodności ze statutowymi normami Wspólnoty w dziedzinie ochrony środowiska, zdrowia publicznego, zdrowia roślin i zwierząt, dobrostanu zwierząt oraz norm bezpieczeństwa pracy” [Projekt Rozporządzenia 2004].

Instytucje doradztwa rolniczego korzystać będą mogły pośrednio (po ich wyborze przez zainteresowanych rolników) ze wsparcia finansowego za usługi doradcze w dziedzinach wyżej wymienionych. Finansowanie otrzymają instytucje doradcze, wybrane przez rolników dla świadczenia usług doradczych spośród posiadających upoważnienie do ich świadczenia.

7. Doświadczenia innych krajów Unii Europejskiej

Holandia, Irlandia, południowe landy Niemiec, Finlandia przystępując do Unii Europejskiej posiadały doradztwo rolnicze finansowane z budżetu państwa. W Danii pomimo, że doradztwo rolnicze jest własnością rolników (związków rolników) otrzymywało dotacje przedmiotowe z budżetu państwa wraz z określonymi zadaniami do zrealizowania na rzecz rolników. Obecnie doradztwo w Danii fi-

nansowane jest w pełni przez rolników. W Finlandii 18% budżetu doradztwa stanowi dotacja państwowa, a pozostałe środki pochodzą z odpłatnie świadczonych usług. Komerccjalizacja doradztwa w Holandii jest na podobnym poziomie jak w Finlandii. W południowych landach Niemiec oprócz doradztwa państwowego dotacje przedmiotowe (częściowy zwrot kosztów niektórych usług doradczych) otrzymują wszystkie uznane instytucje, organizacje i firmy doradcze.

Pobieżny przegląd sytuacji w krajach, które wcześniej przystąpiły do UE wskazuje kierunek zmian jaki dokonał się w nich w ostatnich latach.

Ustawa o jednostkach doradztwa rolniczego wprowadza możliwość odpłatnego świadczenia niektórych usług doradczych, przynoszących bezpośrednio wymierne dochody gospodarstwom z nich korzystającym. Jest to początek zmian w państwowym doradztwie rolniczym. Ich kierunek zbieżny jest z doświadczeniami innych krajów Unii Europejskiej. Zakres i tempo wprowadzonej komercjalizacji będą – zgodnie z zapisami ustawy – dyskutowane z przedstawicielami rolników wybranymi do Rady Społecznej Doradztwa Rolniczego. Możliwość pozyskiwania przychodów jednostek doradztwa rolniczego z tytułu odpłatnych usług doradczych ograniczone będą wieloma uwarunkowaniami, w tym również sytuacją ekonomiczną rolników i skłonnością do korzystania z odpłatnych usług doradczych.

W tym kontekście warto porównać relacje pomiędzy liczbą rolników przypadających na 1 doradcę w Polsce i w innych krajach (tabela 5).

Tabela 5

Liczba rolników przypadająca na 1 doradcę w 2003 roku

Lp.	Wyszczególnienie	Przeciętna wielkość gospodarstwa w ha	Liczba gospodarstw	Liczba rolników przypadająca na 1 doradcę
1.	Gospodarstwa powyżej 1 ha	7,4	1850500	458
2.	Gospodarstwa powyżej 2 ha	9,4	1373400	340
3.	Gospodarstwa powyżej 5 ha	14,3	763100	189
4.	Gospodarstwa powyżej 10 ha	22,7	354300	88
5.	Gospodarstwa powyżej 15 ha	32,8	183100	45
6.	Dania	50,0	50000	25
7.	Finlandia	30,0	70000	80

Źródło: Obliczenia własne na podstawie „Rolnictwo w 2003 roku”. GUS, Warszawa 2004.

W Danii przychody z usług doradczych (w tym również z tytułu prowadzenia rachunkowości dla gospodarstw rolnych) świadczonych przez 1 doradcę dla około 25 gospodarstw, o średniej wielkości 50 ha, pozwalają na funkcjonowanie instytucji doradczej. W Finlandii na 1 doradcę przypada 80 gospodarstw o średniej powierzchni 30 ha, a przychody z usług finansują w około 80% funkcjonowanie doradztwa rolniczego. Biorąc pod uwagę, że są to kraje o lepszej pozycji ekono-

micznej rolników i ukształtowanym w ciągu wielu lat nawykiem korzystania z odpłatnych usług doradczych, doradztwo rolnicze w Polsce znajduje się na początku trudnego i długotrwałego procesu komercjalizacji swoich usług.

Zgodnie z ustawą o jednostkach doradztwa rolniczego, tylko niektóre usługi doradcze – z szerokiego zakresu działalności państwowych jednostek doradztwa rolniczego – mogą być częściowo odpłatne przez rolników jako przynoszące wzrost dochodów gospodarstwa. Doświadczenia z wdrażania programu SAPARD oraz SPO i PROW wskazują, że pomoc doradcza związana z korzystaniem przez rolników z dostępnych w ramach tych programów środków wsparcia bezpośredniego dla gospodarstw nie stanowiła istotnego problemu dla doradców. Doświadczenia zdobyte w tym czasie pozwalają z optymizmem myśleć o przyszłości. Zapotrzebowanie na te usługi ograniczone będzie jednak wielkością środków przeznaczanych na pomoc dla rolników i będzie raczej niewielkie w porównaniu do potencjału doradztwa rolniczego.

Większego przygotowania wymaga już i będzie wymagała współpraca z najlepszymi gospodarstwami specjalistycznymi w zakresie wdrażania/upowszechniania innowacji w powiązaniu z oceną efektywności ekonomicznej wprowadzanych zmian, a także bieżące rozwiązywanie problemów w tych gospodarstwach. Ten zakres doradztwa może być w przyszłości obszarem komercyjnych działań jednostek doradztwa rolniczego i w tym kierunku należałoby przygotowywać zespoły doradców. Ten kierunek rozwoju doradztwa wymagał będzie ściślejszej współpracy jednostek doradztwa z jednostkami naukowo-badawczymi i uczelniami rolniczymi.

Wiele działań - zwłaszcza informacyjnych, edukacyjnych - adresowanych obecnie do rolników nie przekłada się bezpośrednio i w krótkim czasie na wzrost dochodu rolniczego w gospodarstwie. Niektóre z nich zarówno obecnie jak i prawdopodobnie w przyszłości dotyczyły będzie niezbędnych nakładów inwestycyjnych na ochronę środowiska, poprawę warunków chowu zwierząt, poprawę czystości w zagrodzie. Spełnienie minimalnych wymagań w tym zakresie związane będzie najczęściej z ponoszeniem dodatkowych nakładów inwestycyjnych w gospodarstwie o charakterze nieprodukcyjnym.

Po 2006 roku wszystkie jednostki, instytucje i firmy doradcze, które posiadały będą właściwe upoważnienie (akredytacje, certyfikat) będą mogły świadczyć usługi doradcze, o których mowa w rozporządzeniu Rady (WE) 1782/2003 oraz 1783/2003. Dofinansowanie kosztów tych usług – 1 raz w latach 2007-2013 dla gospodarstwa - otrzymają te spośród nich, które zostaną wybrane przez rolników. Decyzje w sprawie wyboru doradcy podejmowali będą rolnicy.

Szeroki zakres działalności państwowych jednostek doradztwa rolniczego kierowany jest obecnie do mieszkańców wsi. Działania te jak wiele innych wynikających z udziału państwowych jednostek doradztwa rolniczego w realizacji polityki państwa wobec rolnictwa i wsi finansowane muszą być z budżetu państwa.

Odpowiedź na pytanie o przyszłość państwowego doradztwa rolniczego jest nie tylko trudna, ale i ryzykowna. Zależać to będzie od wielu czynników, ale przede wszystkim od samych doradców i polityki rozwoju jednostek doradztwa rolniczego. Ważna jednak jest świadomość kierunków i konieczności zmian, a także przygotowanie doradców, jednostek doradztwa rolniczego i samych rolników do funkcjonowania w zmieniających się warunkach.

8. Podsumowanie

1. Doradztwo rolnicze posiada obecnie uregulowany status prawny nadany ustawą o jednostkach doradztwa rolniczego co znacznie ułatwia funkcjonowanie państwowych jednostek doradztwa rolniczego na rynku usług doradczych.
2. Państwowe doradztwo rolnicze musi liczyć się w przyszłości z koniecznością pozyskiwania części środków finansowych poprzez świadczenie usług odpłatnych.
3. Państwowe jednostki doradztwa rolniczego muszą podjąć działania w celu:
  - przygotowania doradców do funkcjonowania w warunkach konkurencyjnego rynku usług doradczych,
  - przygotowania samej instytucji do efektywnego działania w nowych warunkach.
4. Ujednolicenie sposobów działania jednostek doradztwa rolniczego i wprowadzenie systemów zarządzania jakością może znacznie ułatwić starania jednostek o upoważnienie (certyfikat, akredytacja) do świadczenia usług finansowanych ze środków UE po 2006 roku.

LITERATURA

1. Przepisy wykonawcze do Ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego z 22 października 2004 r. (Dz. U. nr 251, poz. 2507).
2. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 23 grudnia 2004 roku w sprawie nazw i siedzib oraz ramowego statutu wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego (Dz. U. z 2004 r, nr 285, poz. 2866).
3. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 30 grudnia 2004 r. w sprawie kwalifikacji osób ubiegających się o stanowisko dyrektora jednostki doradztwa rolniczego oraz warunków i trybu przeprowadzenia konkursu na stanowisko dyrektora tej jednostki (Dz. U. nr 6, poz. 48).
4. Zarządzenie Nr 1 Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 stycznia 2005 roku w sprawie nadania statutu Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie.
5. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 4 stycznia 2005 roku w sprawie warunków wynagradzania i przyznawania innych świadczeń związanych z pracą pracownikom jednostek doradztwa rolniczego (Dz. U. nr 6, poz. 49).

6. Rozporządzenie Ministra Finansów z dnia 19 kwietnia 2005 r. w sprawie sposobu prowadzenia gospodarki finansowej oraz sporządzania planu finansowego jednostek doradztwa rolniczego (Dz. U. nr 76, poz. 665).
7. Pabich A. (2003): Stan zatrudnienia w doradztwie rolniczym w 2003 roku. ZDR nr 3, KCDRRiOW Oddział w Poznaniu.
8. „Rolnictwo w 2003 roku”. GUS, Warszawa 2004.
9. Projekt Rozporządzenia Rady dotyczącego wsparcia rozwoju obszarów wiejskich poprzez Europejski Fundusz Rolny dla Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW), Bruksela 14.07.2004.

EDWARD MATUSZAK

DORADZTWO ROLNICZE PO ZMIANACH - WYBRANE ASPEKTY

STRESZCZENIE

Od 2005 roku w państwowym doradztwie rolniczym nastąpiły zmiany w wyniku wdrażania przepisów ustawy o jednostkach doradztwa rolniczego. W artykule przedstawiono organizację wojewódzkich ośrodków doradztwa rolniczego, rozwiązania organizacyjne wewnątrz ośrodków wojewódzkich oraz wielkość i strukturę zatrudnienia na koniec czerwca 2005 roku.

W artykule podjęta została również próba:

- określenia przygotowania ośrodków doradztwa rolniczego do funkcjonowania na rynku komercyjnych usług doradczych w zakresie na jaki zezwala ustawa o jednostkach doradztwa rolniczego,
- oszacowania przewidywanych kierunków (dziedzin) rozwoju komercyjnych usług doradczych,
- określenia niezbędnych działań dostosowawczych w zakresie przygotowania doradców i jednostek doradztwa rolniczego do funkcjonowania na konkurencyjnym rynku komercyjnych usług doradczych w rolnictwie.

EDWARD MATUSZAK

AGRICULTURE ADVISORY SERVICE AFTER CHANGES - CHOSEN ASPECTS

SUMMARY

Since 2005 there has been some changes implemented into national advisory service in order to introduce new law. This article presents how regional advisory centers are structurally and functionally organized including organizational solutions of particular units and employment.

The article is also attempt to:

- elaborate activities that have to be implemented to provide proper functionality of agricultural advisory centers on the commercial market, in the range of available services as is described in the law;
- define expected sets of development on the commercial service;
- define necessary activities regarding advisors themselves and advisory centers in order to be competitive on the commercial market.